Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Nr. 1 / 2025

Formanden skriver

De lokale medier har alle haft store nekrologer i anledning af journalist og tidligere redaktør, Bent Jørgensen død – 79 år gammel. Bent Jørgensen var kendt i byen og nåede fortjent at modtage Helsingør Medaljen lige før sin død.

Bent var helsingoraner med stort H. Han koketterede tit med, at han var født på Lappen og ikke det senere Fødehjem Antoniehus (1946-1977).

Han havde et stort netværk og var aktiv i et forsøg på at redde Helsingør Værft. Senere var han aktiv i Værftsmuseet og i mange andre foreninger.

Det fremgår ikke rigtigt af de mange nekrologer, at Bent Jørgensen i en årrække var formand for vores forening, som dengang hed Helsingør Museumsforening.

Vi havde som bestyrelse stor glæde af hans store kontaktflade, og jeg var glad for at arbejde sammen med ham. Han blev i 2005 Museumsforeningens repræsentant i "Foreningen Skibsklarerergaarden". En post han havde til sin død.

Jeg har bemærket en begyndende debat om Helsingør Kommunes kulturpolitik. Byrådsvalget står for døren i slutning af året. Der er desværre endnu ikke kommet et initiativ fra kommunen om at nedsætte en styregruppe i forbindelse med Byjubilæet i 2026. For nogle år siden søgte jeg de såkaldte §18 midler, der skal bruges til frivilligt socialt arbejde. Pengene var små og mængden af ansøgninger voldsomme. Det har jeg opgivet.

Men det undrede mig, at kommunen ikke prioriterede de små lokale foreninger højere. Jeg er er selv med i nogle landsdækkende foreninger. De har alle lokale bestyrelser, men de bestyrelser har et stort bagland. De får kontingentet opkrævet via Betalingsservice eller andet fra centralt hold, samtidig med at de ikke selv skal udforme et medlemsblad, som ofte kommer på flot glittet papir.

Dette blad er lavet af vores frivillige.

Tom Sinding, Formand

Forsidebilledet *Skt. Olai Kirke set fra vest. Foto taget fra Rådhustorvet i maj 2015 af Torben Bill-Jessen.*

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Charlotte Fenger (redaktør)
Torben Bill-Jessen
Alice Rohr
Jørgen Lind

Tryk:
Nofoprint, Vallensbæk
Layout:
Charlotte Klokholm / Maison-B

Nyt fra det gamle Helsingør
udkommer med 4 numre om året

Stof til bladet sendes til
chafeng@hotmail.com
Deadline for nr. 2/2025
er mandag 17. marts 2025

Helsingør Historiske Forening
Formand:
Tom Sinding - tlf. 2331 8605
Næstformand:
Carsten Rygaard - tlf. 2329 36 33
Kasserer:
Flemming Jensen - tlf. 2254 0923
Sebastian Gyrst-Longsig Christensen
Ingrid Dora Jarnbjer
Aksel Ravn
Carsten Rygaard
Søren Voller
Martin Davidsen (suppleant)
Charlotte Fenger (suppleant)

Foreningens hjemmeside
helsingoerhistoriskeforening.dk

Kontingent for 2025:
250 kr. for enkeltpersoner
300 kr. for par
600 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905 639 169
MobilePay nr. 307140

Helsingørs stolte jomfru

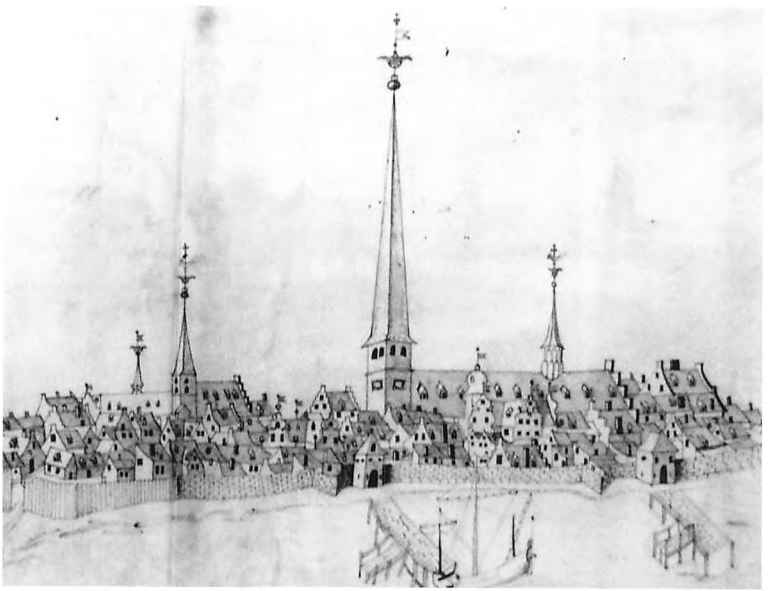
Alle Europas skibe tog pejling af hende

Skt. Olai kirke har oplevet en del i sit lange liv. Senest har dets tårn og spir været dækket af flere tons stillads og plastic i hele sommerhalvåret 2024, mens spirets 125 år gamle kobbertag blev udskiftet. Nu er plastic og det meste af stilladset taget ned, og snart vil spiret atter kunne ses på lang afstand med sit nye rødbrune kobbertag. Her er kirkespirets historie samlet af kirkeværge og forfatter Torben Bill-Jessen.

Det ældste af Skt. Olai kirke blev bygget i 1200-tallet og udvidet flere gange, sidst i 1559 og var nu en af landets største købstadskirker, men havde stadig kun et kamtakket tårn som de fleste landsbykirker. Man ønskede et tårn med et spir af format. Allerede 1591 sendtes på borgmester Hans Nielsens befaling et specielt bud til Ystad for at tage mål af det derværende kirkespirs højde, tydeligt nok med det formål selv at få et, der var større.

Domkirkespiret 1613-1615

Men først 1613 sluttedes kontrakt med tømrermester Vitus (kaldet Fiet, Vidt) Kragen i København om, at han skulle opsætte et spir på 75 alen (ca. 45 m) højt, "eller længere, hvis murværket kan bære det". Vitus Kragen var en af datidens dygtigste tømrere og spirbyggere. Af hans arbejder kan nævnes: spiret på Vesterport i København, på Sorø og Nakskov kirker, samt det nu nedstyrtede dragespir på Børsen (1624-26), desuden den kunstfærdige kanonvægt fra 1614 i Krigsmuseet, hvor den endnu ses.

Tegning af Jacob Willer ca. 1670, der viser byens to kirker og Skt. Olai kirke med "Jomfruen". Foto Nationalmuseet.

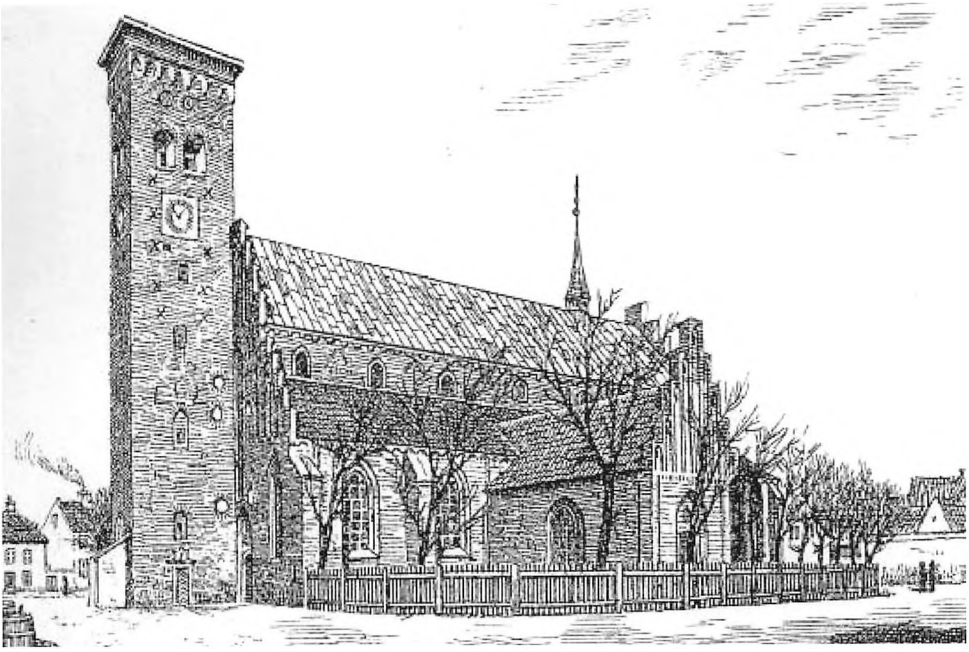
Christian 4. gav 48 tylvter (576 stk.) brædder til spiret. Der blev skaffet mursten fra Holland og tømmer fra Langesund i Norge. Spiret blev kobberbelagt, himmelstræbende og højt, som man ønskede det, og det kostede 625 daler. Det var færdigt 1615. Der lå 35 skippund (5.555 kg) kobberplader på det, og det havde stang, knap og fløj. Senere omtaltes tårnet som "Helsingørs jomfru". Det var i sandhed elegant i linjerne, højere og slankere end det nuværende. Det kunne ses viden om og tjente til sømærke for de mange passerende skibe. Man havde på fornemmelsen, at det næsten var for højt i forhold til tårnet og for dristigt konstrueret.

Det endte da også med, at tårnet styrtede ned under en voldsom nordvestenstorm 31. januar 1737 kl. 19 om aftenen. "Intet menneske eller kreatur blev beskadiget, og kort tilforn søgte tårnvægteren af frygt ned fra tårnet, hvormed han redede livet", som der står skrevet i protokollen. Under samme storm væltede for øvrigt Århus Domkirkes høje spir. Helsingørs stolte jomfru faldt ned i retning mod sydøst og knuste våbenhuset på kirkens sydside, så det blev "fast i grund nedskåret".

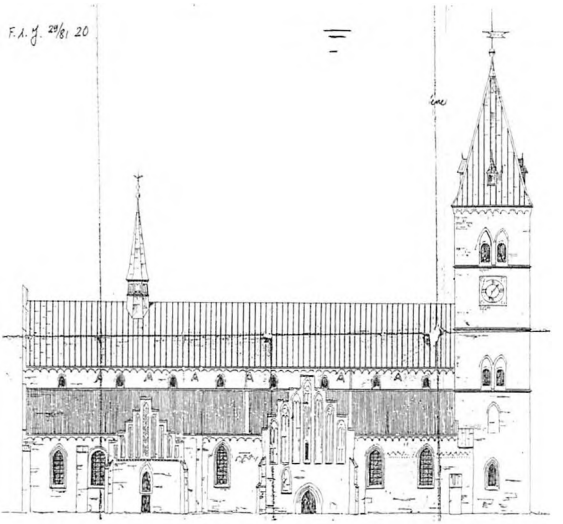
Man blev aldrig glad for at se kirken uden spir. Det afstumpede tårn mindede borgerne om fordums glans, hvor alle Europas skibe tog pejling af spiret ved indsejlingen til Øresund. Nu stod kirken uden spir, og efter ulykken opsattes et lille fladt trætag på tårnets top.

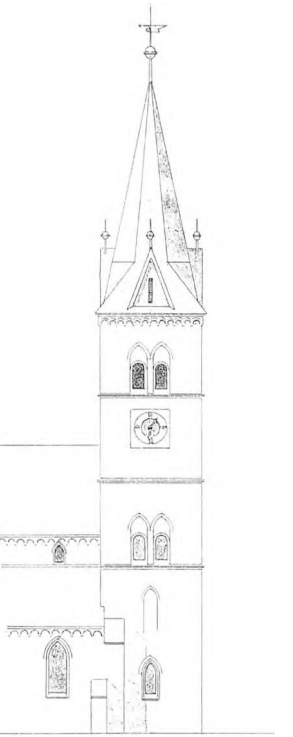
Tårnets anvendelse

Bortset fra den sædvanlige anvendelse af et kirketårn til anbringelse af klokker, sejerværk m.m. og som våbenhus, har Skt. Olai tårn og spir

Skt. Olai kirkes kullede tårn i 1898 . Illustration fra J.P. Trap. Bind 3.

T.v.: J.D. Herholdts forslag fra 1880 til et spir i "så simpel Form som muligt". Skt. Olais arkiv.

T.h.: Herholdts forslag fra 1883, som er tæt på nuværende spirs udformning. Kunstakademiets samling.

– i lighed med andre købstadkirkers tårne – tjent andre formål. Det store bogværk "Danmarks Kirker" fortæller: Her havde tårnvægteren sin plads. Han er omtalt første gang 1622, da der blev sat nye kramper på den lem i tårnet, som vægteren brugte. 1823 anmeldte tårnvægteren, at det lille rum, som forhen var indrettet for ham i tårnet, og hvori han af og til kunne søge ly for den stærke trækvind, han ellers var udsat for, ved tårnets sidste reparation var blevet forstyrret, uden at et lignende skjul på ny var indrettet. Samtidig gjorde han opmærksom på, at der ikke fandtes nogen indretning til udhængning af brandlygten. Den hidtil brugte metode med at udføre lygten fra tårnet på en løs stang (for at vise brandens retning) havde store ulemper i stormvejr. Manglerne blev afhjulpet, og 1881 fik vægteren puds og gips på vægge og lofter i sit kammer. Ved spirets opsætning 1897-98 forsvandt dette rum, der i sidste omgang må formodes at have haft plads i stokværket fra 1823. Vægtergangen, der i perioden 1823-1897 må have været den omkring balustraden anbragte gang, som 1823 skulle efterses med tjære og "hammerskiæl", er omtalt allerede 1780. På daværende tidspunkt var gangen antagelig en løbebro indvendig i det lave, tegltækkede pyramidespir, hvori der må have været vinduer.

Manglende sømærke

Tre dage efter spirets fald 1737 sendte den engelske konsul, Robert Tigh, biskop Worm et brev, hvori han udtrykker håb om, at bispen vil sørge for, at spiret bliver rejst på ny. Hertil må der være hjælp at hente hos kongen og "fremmede nationer, som i visse

Skt. Olai kirke under opførelsen af spiret 1898. Bemærk håndværkerne øverst oppe. Foto Skt. Olai kirkes arkiv.

tilfælde på visse tider og steder kan have megen fordel og underretning af bemeldte spirs højde".

Spirets genopbygning søgtes da også fremmet ved henvisning til, at det ifølge admiralitetsreglementet er et mærke for de søfarende i Sundet.

Det nye spir 1898

Man gik i gang med at samle penge ind til et nyt spir. Christian 6. gav tilladelse til at oprette et lotteri i 1738. I 1743 blev det befalet, at hver købstadskirke i landet skulle aftage 2 lodder, og hver landsbykirke ét. Men man overvurderede folks interesse og købekraft. Da det blev trukket 1745, var der af de 30.000 lodder kun solgt 8.000. Skønt kongen 1744 gav 1.376 rigsdaler og 31 skilling til et nyt spir, blev der kun råd til et lavt, pyramideformet tag, opsat i midten af 1700-tallet. I 1821-23 blev det taget ned, og tårnet stod atter kullet.

Det flade tårn var ikke populært; drømmen om igen at få et spir døde aldrig. Der fremkom mange forslag, f.eks. at få opsat et middelalderligt spir eller i hvert fald et 7 alen højt forgyldt kors. Men kirkens midler tillod det foreløbig ikke.

Først 1897-98 rejstes det nuværende kobbertækkede spir, efter tegning af H.B. Storck. Oprindelig havde kirkens arkitekt J.D. Herholdt udarbejdet tegningerne til spiret, men han overlod sagen til Storck.

Der blev indsamlet penge: staten gav 10.000 kr., kirken selv 2.500 kr., tømrermester W. Unmack, der forestod tømrerarbejdet, 3.500 kr., og de tre frøkner Emma, Antonia og Julie Hagenstrøm gav 10.000 kr. Udgifterne beløb sig i alt til 28.694 kr. Storck tog ca. 8 m af tårnets øverste del og lagde i stedet et ca. 1½ m højt murfundament til spiret.

Nu måler selve tårnet knap 32 m (45 alen), spiret lidt over 28 m til "kongen" (midten af tømmerkonstruktionen) og fløjstangen 7½ m i alt ca. 68 m (214 fod). Det er ikke så højt som Vitus Kragens spir, men det er angiveligt landets 7. højeste kirkespir.

De tre frøkener Hagenstrøm og deres store donation på en tredjedel af hele spirets udgift er i dag glemt, men de burde have haft en mindeplade.

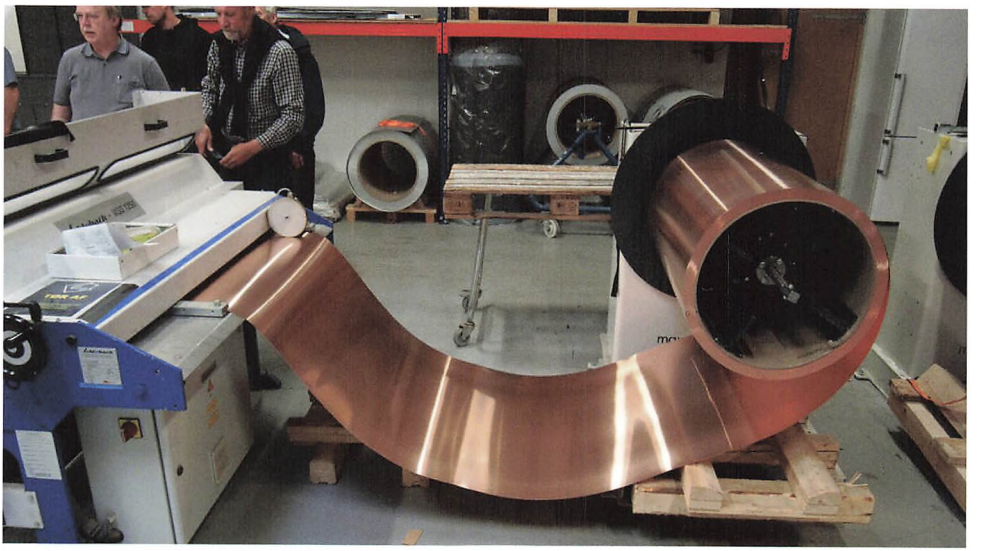
Spirets nye kobbertag 2024

Et tag der holder i 125 år må siges at være særdeles godt. Det har stået i regn, storm og orkan mangfoldige gange. Men alt jordisk har en ende, således også spirets kobber. Kobberpladerne havde i en længere tid vist utætheder imod vest, og der trængte vand ind, som ved manglende indgreb ville give råd og svamp i de store bjælker, som selve spiret består af. Man var nødt til at gribe ind, hvis ikke skaderne skulle blive meget større.

Inden arbejdet kunne gå i gang, skulle alle tilladelser være i orden og økonomien på plads. Derfor lod menighedsrådet indhente tilbud fra en række kompetente firmaer om udskiftning af spirets kobberplader. Et blikkenslagerfirma blev valgt, og et tømrerfirma blev kontaktet, så de kunne være klar til udskiftning af bræddelaget, som kobberpladerne er hæftet på, om det blev nødvendigt. En byggeplads blev oprettet og indhegnet. Så kom det kæmpestore arbejde med opsætning af stillads på alle tårnets fire sider.

Man var klar over, at arbejdet ville give gener i byen, ikke kun i højden, men også på kirkepladsen. Det ville genere færdslen omkring kirken. Tre handicappladser til parkering ved vestgavlen blev midlertidig nedlagt, og adgangen gennem den store brudedør i vestenden var lukket både ved store gudstjenester, begravelser og bryllupper (dog kunne døren stadig bruges som flugtvej om nødvendigt). Ringningen og time- og kvarterslag var i perioder uregelmæssig af hensyn til håndværkerne, der færdedes i tårnet ved klokkerne.

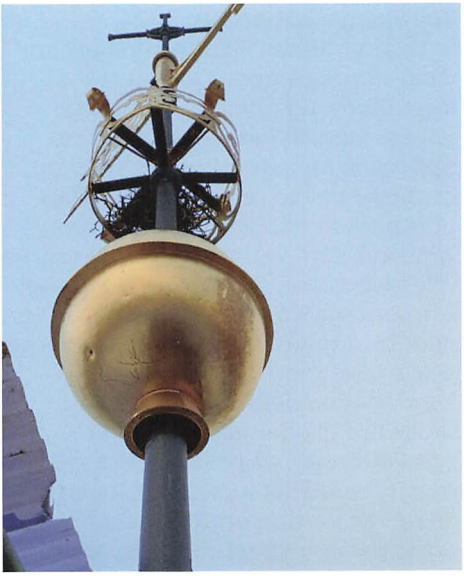
Arbejdet blev begyndt i februar 2024 med stillads og indretning af byggeplads. Men allerede i året 2023 var arbejdet i gang med aftaler med kommunen, Nationalmuseet, Helsingør Stift og mange andre instanser for at fremskaffe de nødvendige tilladelser og penge. Ligesom arkitekter og ingeniører havde lavet deres beregninger.

Kobberet kom i store ruller fra Finland. Det er genbrugskobber. Foto Torben Bill-Jessen.

Tårn og spir fotograferet i maj 2024. Foto Alice Rohr.

Vindfløjen i 69 meters højde. Der ses et skudhul i kuglen og i kronen rester af en fuglerede. Foto Torben Bill-Jessen.

Kobberarbejde er lidt specielt; man kan kun arbejde med kobberet i den varme årstid, da kobberet ved lave temperaturer kan knække. Derfor regnedes der med en byggeperiode fra marts til september i 2024.

Sikkerheden

Den enkelte kobberplade er 0,7 mm tyk og vejer 12,5 kg, anslået ligger der 3.000 kg kobber på tårnet. Kobberprisen svinger meget i verden, hvilket de ulykkelige krige gør sit til, så man ikke kan sige, hvad det koster, men sidste år anslog man, at det gamle kobber kunne sælges og nyt indkøbes, og arbejdet med stillads og udskiftning til nyt kobber kunne udføres for under 15 mio. kr. Nu fremstår tårnet med nyt kobbers rødbrune farve, men der vil gå 30-40 år, før man igen får det smukke irgrønne spir at se.

Inde i tårnet fra jorden til toppen af bjælkelaget løber der et tørt brandslukningsanlæg. Det har heldigvis aldrig været i brug, hvilket ville have overøst hele tårnet og spiret med vand. Nu blev der trukket brandslanger op ad stilladset til toppen. Hermed kunne konstateres, at brandvæsnet har tryknok på deres anlæg, så vandet kan komme helt op til toppen. Lynafledere, der i årenes løb har været i funktion flere gange, har været aktive under hele byggeperioden.

Der blev gjort alle tænkelige sikkerhedsforanstaltninger. Ved høje vindstyrker skulle nettet, som stilladset var pakket ind i, rebes, så vindtrykket ikke blev for stort. De få gange, der skulle arbejdes med ild, blev det overvåget af en brandmand indtil 3 timer efter, at man var færdig. Tankerne var stadig ved Notre Dame og Børsen.

Vindfløjen 1898 og 2013

Vindfløjen øverst oppe med kors, krone og kugle blev ikke forgyldt i denne

Urskiven på nordsiden af tårnet blev fornyet 1987 ved hjælp af en stor kran. Daværende kirkeværge og museumschef Kenno Pedersen ses til venstre ved skiven. Foto Torben Bill-Jessen.

omgang. Ved opførelsen af spiret blev der 6. januar 1898 i vindfløjens kugle indlagt et pergament med oplysninger om opførelsen. Dette blev ved vindfløjens restaurering i 2013 fundet og sammen med et nyt pergament lagt ned med nye supplerende oplysninger til undring og oplysning for kommende slægter.

Urskiverne

Også i 1987 blev der arbejdet på kirketårnet. Tårnuret havde fra 1682-1937 kun to urskiver imod syd og vest, hvor byen lå. Året 1937 blev der også opsat en mod nord, skænket og fremstillet af Helsingør Jernskibsværft. Efter sigende fordi arbejderne på skibsværftet skulle kunne se, hvad klokken var. Urskiverne måler hver ca. 3 m i kvadrat og er af kobber med jernkant omkring.

De to skiver mod syd og vest er mørkeblå med forgyldte romertal, og i hjørnerne læses årstallet 1797. Ved nærmere eftersyn kan man under malingen læse årstallet 1682, der angiver året, hvor de oprindeligt blev opsat.

Tal og visere er belagt med bøhmisk bladguld. Skiven mod nord, der var skænket til kirken 1937 af Jernskibsværftet, var oprindelig fremstillet af jern. Dette metal holder som bekendt ikke så godt i det danske klima. Urskiven blev udskiftet i 1987 med en skive af kobber, der bærer årstallet 1987.

Oprindeligt var det klokkerens arbejde at sørge for, at uret gik præcis. Derfor sad der tidligere et solur på våbenhusgavlen, så han kunne stille tårnuret efter solen kl. 12. Senere blev det til, at en af byens urmagere fik jobbet med en gang om ugen at kravle op i tårnet for at trække de tre urlodder op, inden de nåede bunden af tårnet og uret gik i stå.

Alt dette blev historie, da man omkring 1936-37 skar akslerne over og opsatte en lille grå kasse på størrelse med en skotøjsæske, som indeholdt en elektromotor. Nye tider; nye virkemidler. Senere blev den lille grå kasse, der drev viserne rundt på de tre skiver uden på tårnmuren, slidt. Kassen blev skiftet med tre elektromotorer (en på hver aksel, der går fra skiven og ind i tårnet), således var der en motor på hver skive; alt computerstyret fra centralt hold (1999).

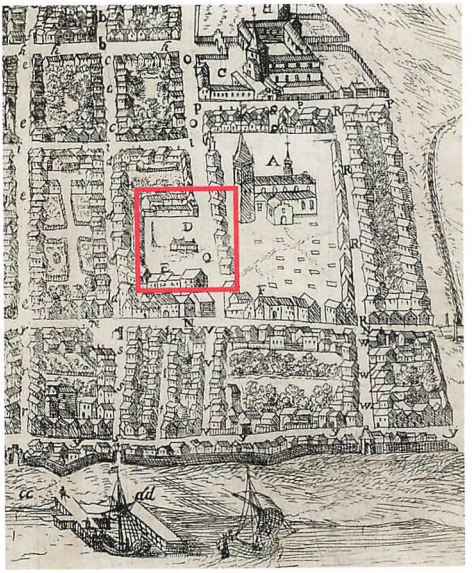
Nye arkæologiske udgravninger på Rådhustorvet i Helsingør

Af Liv Appel, arkæolog og souschef i Museum Nordsjælland

Siden 2021 har Museum Nordsjælland gennemført flere arkæologiske udgravninger ved Rådhustorvet i centrum af det gamle Helsingør. Udgravningerne er foretaget dels på selve torvet og dels i kælderen under den tidligere politigård, Sct. Anna Gade 5A, som Helsingør Kommune netop har ombygget til åbne kontorer og med møderum i kælderen. Udgravningerne kaster nyt lys over udviklingen i området gennem de sidste 800 år.

Rådhustorvet er placeret bag Helsingør Rådhus i Stengade. Det har skiftet navn flere gange. Da Politigården i 1943 flyttede ind i ejendommen på det nordøstlige hjørne af torvet og Sct. Anna Gade, kom det til at hedde Polititorvet frem til slutningen af 1900-tallet, hvor politiet rykkede ud af byen, og torvet fik sit nuværende navn.

Torvets ældste navn er Slagtertorvet, da det fra 1589 og frem til begyndelsen af 1900-tallet fungerede som købstadens kødmarked. Den åbne plads vest for Skt. Olai Kirke opstod, da byrådet lod afdøde Adam Bagers bygård vest for kirken nedrive, samtidig med at man sløjfede præstegårdens have. Formålet var at fjerne den ildelugtende slagtervirksomhed fra Stengade, der var den officielle adkomstvej til Kronborg Slot.

Kort over Helsingør By i 1660 fra Resens Atlas. Vest for kirken ligger Slagtertorvet med en slagterbod og byens kag eller skampæl, hvor man straffede forbrydere.

Udgravninger i den tidligere politigård

Udgravningerne ved Rådhustorvet indledtes i kælderen under den tidligere politigård. Helsingør Kommune havde netop påbegyndt renoveringen af ejendommen, da håndværkerne, der skulle underfundere kælderen, opdagede et velbevaret flisegulv ca. 70 cm under betongulvet. Museum Nordsjælland blev tilkaldt og kunne konstatere, at det drejede sig om et teglgulv fra 1500-1600-tallet. Det blev derfor aftalt, at museet skulle overvåge anlægsarbejdet og registrere eventuelle fund.

Overvågningen viste, at den nuværende bygning var placeret ovenpå resterne af forhuset og den sydlige sidebygning fra en firlænget renæssan-

cegård, der var nedrevet i 1846. Flisegulvet lå i kælderen under bygårdens forhus. Når gårdens enkelte bygninger er indtegnet på Resens bykort fra 1660, hænger det antagelig sammen med, at den havde en særlig betydning. Også bygårdens centralt placerede gårdsplads med das og brønd befandt sig under kældergulvet. Mens facaden på den nuværende bygnings vender ud mod torvet, lå renæssancegården med forhuset langs Sct. Anna Gade, så dens sydlige sidebygning udgjorde Slagtertorvets afgrænsning mod nord.

Da Helsingør Kommune planlagde at sænke kældergulvet med en god meter, besluttede administrationen sig for at indstille bygge- og anlægsarbejdet og afvente museets arkæologiske udgravning af renæssancegården under kældergulvet.

De yngste fund fra udgravningen i kælderen har tilhørt ejendommens beboere i første halvdel af 1800-tallet. Størstedelen af disse fund kom fra den ca. 6 meter dybe kampestensbrønd på bygårdens gårdsplads, der var sløjfet og opfyldt i forbindelse med nedrivningen. Zoologiske undersøgelser vil kunne opklare, om de mange dyreknogler fra brønden er måltidsrester eller slagteaffald. I så fald kan dyreknoglerne meget vel være rester fra de tre slagtermestre, Andreas Hansen, Magnus Kjellberg og Niels Aage Hartman Nielsens virksomhed i bygården, hvor de ved folketællingen i 1834 boede med deres familier.

Keramikken fra brønden omfatter både skår fra stjertpotter og -pander, der blev anvendt ved madlavningen på komfuret og skåret porcelæn fra spisebordet. Det er et særligt stort indslag af engelsk porcelæn, der er dekoreret med overføringsbilleder af romantiske landskaber og kinesiske haver. På gårdspladsen, ikke langt fra brønden, fandt vi desuden et par ældre latriner i form af dybt nedgravede trækasser med kraftige hjørnestolper. Efter sløjfningen var kasserne blevet fyldt op med husholdningsaffald,

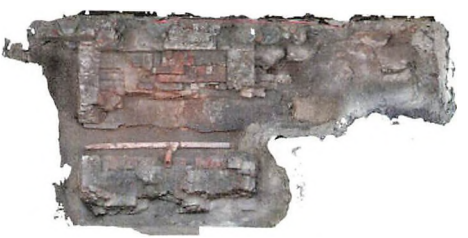

Flisegulvet i kælderen under bygårdens forhus under udgravningen.

herunder potteskår og sortglaserede ovnkakler fra 1600-tallet.

Også gulvene i bygårdens kælder, der er belagt med tegl, ler eller pigsten, var fra 1600-tallet. Gulvene havde siden nedrivningen af bygården i 1846 ligget beskyttet under et tykt lag bygningsaffald. Ovenpå det føromtalte flisegulv i forhuset lå et tyndt smudslag med glasskår og afbrækkede stykker af kridtpiber. Fundene antyder, at rummet i 1600-1700-tallet husede en beværtning, hvor sømænd og handlende på torvet kunne fornøje sig med øl, vin og tobak. Analyser af frø og insekter fra gulvene vil muligvis kunne give flere oplysninger om rummets anvendelse. Knuste vinflasker, drikkeglas og brændevinsdunke fra bygårdens brønd samt en proptrækker med i siddende korkprop, tøndebånd og flere drikkeglas fra udgravningen i baggården tyder på, at der fortsat var skænkestue i bygården i 1800-tallet. Der optræder således forskellige navne på værtshusholdere i ejendommen ved folketællingerne i 1801, 1834 og 1840, men vi ved selvsagt ikke, om de var beskæftiget andet steds.

I forbindelse med, at der skulle kloakeres i baggården til Sct. Anna Gade 5A, blev der lokaliseret et ovnanlæg i kælderen under bygårdens nordlige sidehus. Fundene fra opfyldningen af ovnen tyder på, at den er nedlagt engang i 1500-tallet. Den består af et rektangulært, hvælvet ovnkammer af munkesten med indfyringsåbning i øst. Formen antyder, at der er tale om en såkaldt maltkølle, der blev brugt til at standse spiringen af maltbyg til ølbrygning. I så fald kan sidehusets funktion som bryggeri og brændevinsbrænderi i 1700-tallet have rødder flere hundrede år tilbage.

Den murede ovn under det nordlige sidehus er muligvis en "maltkølle", der har fungeret i forbindelse med bygårdens bryggeri.

Udgravninger på Rådhustorvet

Vi skal nu se nærmere på udgravningerne ude på selve Rådhustorvet. Når man løfter de store brosten, der udgør torvets belægning, ligger de uberørte lag fra 1600-tallet lige nedenunder. Mens de fleste andre offentlige gadearealer i Helsingørs midtby således er ganske gennemgravede af kloakering og kabellægning, er kulturlagene på Rådhustorvet usædvanlig velbevarede bortset fra enkelte sløjfede olietanke og rørføringer til vand og bygas.

I forbindelse med Forsyning Helsingørs etablering af nye "affaldsøer" har min kollega, museumsinspektør Kjartan Langsted denne vinter gennemført en arkæologisk udgravning på det sydøstlige hjørne af Rådhustorvet og Sct. Anna Gade. Herved er der påvist affaldsgruber med keramik fra det ældste Helsingør i 1200-1300-tallet samt en yngre kælder fra 1500-tallet. Kælderen kan være rester af Adam Bagers bygård, der blev nedrevet i 1589 for at gøre plads til Slagtertorvet.

Udgravningerne længere inde på torvet viser, at arealet frem til 1500-tallet var et ubebygget areal bagved bebyggelsen ved Sct. Anna Gade og Stengade. De første dyrkningsspor er et næsten fundtomt, sort vækstlag, der ligger direkte på den grusede undergrund. Keramikken i det overliggende 30-40 cm tykke, brunsorte kulturlag er fra 1400-tallet, men bortset fra enkelte

I en af gruberne fra 1400-tallet fremkom en 17 cm lang og særdeles velbevaret jernnøgle.

gruber er der ingen spor af bebyggelse. I en af disse gruber blev der foruden kæber fra kvæg, potteskår og importeret drikkeglas fra 1400-tallet fundet en stor nøgle. Den er så velbevaret, at den stadig ville kunne åbne den tilhørende lås, hvis man kendte den pågældende dør, skab eller kiste.

Oven på det mørke kulturlag ligger et tykt gult lerlag, der rimeligvis er udlagt ved etableringen af Slagtertorvet i slutningen af 1500-tallet for at stabilisere overfladen. Lerlaget har rimeligvis også fungeret som gulv i de slagterboder, der ifølge byens skatteregnskab blev opført på torvet. Ved udgravningerne på torvet har vi fundet mange dyreknogler, fiskeben og østersskaller, der muligvis er affald fra disse boder.

Fra historiske kilder ved vi, at Helsingørs slagtere opkøbte kvæg i byens omegn for senere at slagte dem og udskære og sælge kødet på Slagtertorvet. Der kom også bønder trækkende med kreaturer, svin, lam eller bure med gæs og høns. Frem til svenskekrigene i sidste halvdel af 1600-tallet kom en stor del af slagtere over sundet fra Helsingborg. En stor grube med bygningsaffald og sortglaserede ovnkakler fra 1600-årene kan muligvis sættes i forbindelse med svenskernes hærgen i byen under belejringen af Kronborg i 1658.

Salget på Slagtertorvet foregik fra boder af sten og træ eller fra midlertidigt opsatte bænke. Foruden kød kunne man købe fisk, skaldyr og nybagt brød. Byens skatteregnskaber viser, at antallet af slagterboder på torvet øgedes over tid. I 1640 var antallet oppe på 47 boder og 20 bænke. På Slagtertorvet herskede torvefreden, og en lang række regler skulle sikre ro og orden samt korrekt afvejning og kvaliteten af varerne. Reglerne skulle også forhindre, at byens fødevareressourcer blev solgt til forbipasserende skibe. Det var torvemesteren eller byfogeden, der sikrede torvefreden og satte synderne i halsjern til skræk og advarsel for andre.

Ved udgravningen stødte vi på fundamenter fra den lange bygning med slagterboder, der lå på tværs af Slagtertorvet frem til 1853. I 1745 blev der opført endnu en lang bygning med slagterboder helt ude ved Sct. Anna Gade, så torvet på nær to smalle åbninger blev afskåret fra gaden. Torvehandlen blev gradvist flyttet til det nyanlagte Axeltorv, og etableringen af andelsslagterierne i slutningen af 1800-tallet med salg til butikker bidrog til etableringen af slagterforretninger i de små ejendomme mellem kirken og torvet. Slagtertorvet blev formelt nedlagt i 1943.

Du kan læse mere om Rådhustorvets historie i Kenno Pedersens artikel "Torvelivet i Helsingør" i Helsingør Bymuseums årbog 1973-1976, side 5-41.

FOREDRAG I FORÅRET 2025

Forårets to sidste foredrag foregår lørdag den 22. februar og lørdag den 29. marts.
Foredragene holdes på Dæk 2 Museum Helsingør. Kulturværftet i Helsingør. Foredragene begynder kl. 13.30-15:30, så de kan afvikles inden lukketid.
Der er gratis adgang for foreningens medlemmer. Ikke-medlemmer betaler 50 kr. i entré.
Forhåndstilmelding er nødvendig for at undgå at overbookning.
Plads reserveres via Museets hjemmeside: https://helsingormuseer.dk/events/
Medlemmer kan her reservere en gratis plads til foredraget. Ved foredraget beder vi om, at kvittering for indbetaling af kontingentet fremvises sammen med den gratis billet.

Lørdag den 22. februar 2025 kl. 13.30-15.30

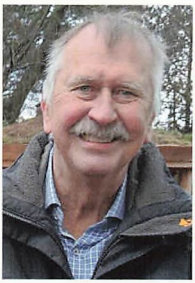
Emil Saggau
Den sidste Karoliner – Magnus Stenbocks mindesmærker i Skånelandet.

I Helsingborg mødes man af en massiv statue af general og guvernøren Magnus Stenbock (1666–1717), der er kendt for at have slået danskerne tilbage i Øresund i et fatalt slag i 1710. Det er dog ikke det eneste mindesmærke, da en hel kæde af Stenbock statuer sammen med andre typer af mindesmærker befolker Sydsverige. Disse mange minder er rejst i det 19-20. århundrede og fortæller om en særlig svensk, skånsk og Helsingborgs patriotisme. I dette foredrag vil vi følge dannelsen af den sydsvenske fortælling om, hvordan man blev svensk, skånsk og måske forblev lidt dansk gennem fejringen af minderne fra de mange dansksvenske krige. I foredraget vil vi komme lidt nærmere på, hvem Helsingørs søster by Helsingborg er, og hvordan forholdet til Danmark blev og bliver husket.

Magnus Stenbock 1665-1717, greve og feltmarskal. Malet af Georg Engelhard Schröder i 1708. Digitalt Museum, Sverige.

Emil Hilton Saggau, Ph D, er ansat som dansk forsker ved Lunds Universitet og specialist i mindekulturer. Foredraget er baseret på en række udgivelser om svensk mindekultur om de dansk-svenske krige.

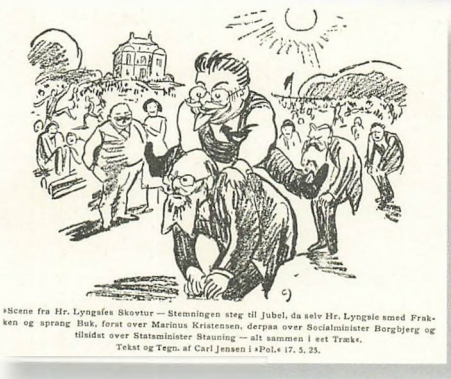
Lørdag den 29. marts 2025 kl. 13.30-15:30

Tom Sinding, cand. mag. og formand for Helsingør Historiske Forening

Th. Stauning vej til magten 1925 og problemer med Fagbevægelsen i Storkonflikten 1925

Som mange af de tidlige Socialdemokratiske ledere var hans vokset op under fattige kår, men blev politisk aktiv og valgt til Folketinget i 1906. Fire år efter i 1910 blev han partiformand og leder af Rigsdagsgruppen. I 1908 havde Partiet på en kongres vedtaget, at det ikke ville gå i regering før absolut flertal opnås. En regel der blev modificeret og senere i 1923 afskaffet. Hermed var vejen lagt til statsministerposten efter valget i 1924. Stauning stod overfor problemer med opskrivningen af den danske valuta efter verdenskrigen, men også problemer med fagbevægelsen ved overenskomstforhandlingerne i 1925. Storkonflikten i 1925 er til dato den største i Danmark målt i tabte arbejdsdage. Det er lykkedes foredragsholderen at finde nyt relevant kildemateriale. Socialdemokratiet havde første gang fået regeringsmagten. Skulle fagbevægelsen tage hensyn til det? I denne var der uenighed, specielt var Dansk Arbejdsmands Forbund under formanden M.C. Lyngsie vedholdende i de faglige krav og ville ikke tage hensyn til regeringen.

»Scene fra Hr. Lyngsies Skovtur — Stemningen steg til Jubel, da selv Hr. Lyngsie smed Frakken og sprang Buk, først over Marinus Kristensen, derpaa over Socialminister Borgbjerg og tilsidst over Statsminister Stauning — alt sammen i eet Træk.
Tekst og Tegn. af Carl Jensen i »Pol.« 17. 5. 25.

Scene fra Hr. Lyngsies Skovtur – Stemningen steg til Jubel, da selv Hr. Lyngsie smed Frakken og sprang Buk, først over Marinus Kristensen, derpaa over Socialminister Borgbjerg og til Sidst over Statsminister Stauning – alt sammen i eet Træk". Tegning og tekst af Carl Jensen i "Politiken" 17.5.2025.

»Tilfreds og glad. Hr. Lyngsie har puttet en ny Skrivelse til Arbejdsgiverforeningen i Postkassen«. — Tegn. af Carl Jensen i »Pol.« 1928.

"Tilfreds og glad". Hr. Lyngsie har puttet en ny Skrivelse til Arbejdsgiverforeningen i Postkassen. Tegning af Carl Jensen i "Politiken" 1928.

Generalforsamling 2025

Generalforsamlingen afholdes
søndag den 16. marts 2025
kl. 14.00
i Toldkammerets Blomstersal
(indgang fra gården).

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal fremsendes skriftligt senest den 15. februar til Helsingør Historiske Forening, c/o Tom Sinding, H.C. Andersens Vej 34, 3000 Helsingør, mail: tom.sinding@gmail.com.

Dagsordenen sendes pr. mail til medlemmerne i marts måned.

Kontingent for 2025

Såfremt kontingentet for 2025 endnu ikke er indbetalt, beder vi om indbetaling snarest muligt.

Kontingentet er 250 kr. for enkeltpersoner, 300 kr. for par og 600 kr. for firmaer.

Betaling kan ske på Historisk Forenings konti:
Bank: Reg. 2255, konto 1905 639 169
MobilePay nr. 307140

ISSN 2794-3062